

Od čias Williama Shakespeara nežil dramatik, ktorý by tak suverénne vládol divadlom a jeho postavami ako Čechov. V svetovej literatúre naozaj ničt dramatika (okrem starogréckych klasikov a spomínaného Shakespeara), ktorý by svojimi postavami tak celistvo, logicky, a pritom poeticky zobrazil život samotný so všetkými jeho zložitostami vzťahov, myslenia a čítania, so všetkými aspektami sociálnymi, filozofickými a psychologickými, so všetkou malebnosťou prostredia a celou hĺbkou ľudskej existencie. Bez toho, že by na jednom jedinom mieste hovoril o týchto veciach priamo, bez toho, že by to čo i len raz vravel mimo postavu. Nie - všetko, čo chce Čechov povedať, vravia jeho postavy, vyplýva to z nich, vyvíera ako prameň zo skaly. Všetky postavy sú práve také ako skalné zriedlo: nie sú ani dobré ani zlé. Čechov nemá anjelov či diablov, privádza na javisko ľudí, ktorí sú takí i onakí, súčasne dobrí a zlí, morálni i nemorálni - ako život. Majú pravdu, ale proti ich pravde sa dá postaviť iná, protikladná pravda, sú nerestní, ale je v nich aj veľa hlbokej ušľachtilosti, možno aj sebeckosti, ale aj humánnosti, lásky k blížnemu a ozajstnej obetavosti. Sú skrátka ľudskí, čo najľudskejší.

M. M. Dedinský

Záner románci - to je svet romantiky a krásy. Bôlu aj túžob. Opradený tajomstvom a nepostihnutosťou presného rozmer sociálnosti či výrazné zvraty a deje. Tu vládne jedna téma. Románci - to je ostrov lásky. A možno práve preto k nemu tiahnu všetci: operné hviezdy aj pop speváci, profesionáli aj príležitostní rodinní "slávici". Mladí, aj tí, ktorí už majú čo to za sebou...

Táto hudba prechádza mojim životom. Predovšetkým mladostou. Všetky naše rodinné oslavy, nedeľné "čajpitia" sprevádzali melódie a slová cigánskych spevákov a muzikantov - mojich rodičov, bratov, sestier, tety. A teraz aj moja duša spontánne tiahne k románcám.

Valentina Ponomareva, speváčka starých ruských románci

Tri sestry - sú jednou dušou, ktorá prebrala na seba tri formy. Ony ľúbia jedno a to isté a v jedno a to isté aj veria... Ony ľúbia minulé. To, čo už bolo - čo sa stalo! To, čo nemožno zničiť, čo nemožno zabudnúť či stratiť. Ono naplňa nastupujúce - prichádzajúce a budúce.

Innokentij Amenskij

Čechov? Miestami je impresionista, niekedy je symbolista, keď treba, je realista a niekedy by sme ho mohli označiť takmer za naturalistu.

K. S. Stanislavskij

Po úspechu Čajky a Uja Vaňu sa už divadlo nemohlo zaobísť bez novej Čechovovej hry. Čakali sme na Tri sestry. Odvtedy bol náš osud v rukách Antona Pavloviča: ak bude hra, bude aj sezóna, ak hra nebude, divadlo strati svoju arómu. Prírodzene, že sme sa zaujímali o priebeh práce na hre a najčerstvejšie správy nám dodávala O. L. Knipperová. Naozaj, prečo tak dobre o všetkom vedela? Prečo sa každú chvíľu preriekla alebo o zdraví Antona Pavloviča, alebo o počasí na Kryme, o hre, alebo o tom, či Čechov príde, alebo nepríde do Moskvy?...

- Ej - ej - ej! - povedali sme si s Petrom Ivanovičom...

Konečne na všeobecnú radosť poslal Čechov prvé dejstvo hry, ktorá nemala názov. Potom prišlo druhé dejstvo, tretie - už chýbalo len posledné. Nakoniec prišiel aj sám Anton Pavlovič s posledným dejstvom a dohodil sme sa na termíne čítačky v prítomnosti autora. (...)

Po prvej čítačke začala sa režijná príprava. Predovšetkým V. I. Nemirovič - Dančenko ako vždy urobil dramaturgický rozbor a ja som písal podrobnú režijnú knihu: kto, kam a prečo musí ísť, čo musí čítať, čo má robiť, ako má vyzerať a podobne.

Herci pracovali veľmi horlivo, a preto dosť rýchlo naskúšali hru natoľko, že všetko bolo jasné, zrozumiteľné a správne. No aj tak hra nerezonovala, nežila, zdala sa nudná. ČOSI jej chýbalo. Aké je len hrozné hľadať ČOSI, keď nevieme, čo to je.

Všetko bolo pripravené, už sme mohli ohlásiť premiéru, ale keby sme boli pustili predstavenie v takomto stave, keď hra uviazla na mŕtvom bode, istotne by neuspela. Všetci sme cítili, že predpoklady pre úspech tu sú, že základy sú pripravené a chýba nám len magické ČOSI. Schádzali sme sa, usilovne sme skúšali, zúfali sme si, rozchádzali sme sa, na druhý deň sa opakovalo to isté, zasa celkom bezvýsledne. (...)

Na jednej takej trápnej skúške sa prihodila zaujímavá vec, o ktorej vám chcem porozprávať. Stalo sa to večer. Práca sa nám nedarila. Herci sa zastavovali uprostred repliky a prestávali hrať, lebo sa im skúška videla nezmyselná. Stratili dôveru k režisérovi, aj v seba. Takýto úpadok energie znamená začiatok demoralizácie. Posadali sme si do kútov a sklúčene mlčali. Sedeli sme v pološere, lebo miestnosť sporo osvetľovali len zo dve - tri žiarovky. Srdce mi búchalo od nervozity a neutešenej situácie. Ktosi nervózne škrabkal nechtami po lavici, akoby to škrabkala myš. Nevim prečo mi tento zvuk pripomenul rodinný kozub. Odrazu mi bolo na duši dobre a príjemne, pocítil som pravdu, život a moja fantázia začala pracovať. Možno je však aj to, že myšacie škrabkanie, šero a bezvýchodiskovosť malo kedysi v mojom živote nejaký význam, o ktorom ani sám netuším. Kto vystihne cesty tvorivého nadvedomia!

Nech už bola príčina akákoľvek, pochopil som zrazu výstup, ktorý sme skúšali. Na scéne bolo hneď útulne. Čechovovské postavy ožili. Pochopili sme, že sa nevyžívajú vo svojej chvotie, ale naopak - hľadajú dobrú náladu, smiech, bujarosť. Chcú žiť, a nie živorit.

Potom sa práca rozbehla. Len Knipperovej sa nedarila postava Máše. Ujal sa jej Vladimír Ivanovič a pri ďalších skúškach sa v nej tiež čosi zlomilo a postava jej vyšla skvele.

(K. S. Stanislavskij, *Môj život v umení, Smena 1981, str. 251-4*)

Zaujala ma jedna všeobecná úvaha na tému: Mal by sa založiť Spolok na ochranu klasiky! Ale prečo by ten, kto o tom hovorí, nemohol namiesto takýchto návrhov povedať radšej sám niekoľko slov o samotnom Čechovovi? Vypovedať aspoň časť toho, čo sa mu začalo v poslednej dobe odhaľovať. A potom pokojne uvažovať o tom či onom vzhľadnutom predstavení a dôkladne rozobrať, o čo tam v ňom išlo.

Zďaleka nie každý to urobí, pretože ako inteligentný človek si dobre uvedomuje cenu podobného obrazného návrhu aj slabosť vlastných myšlienok o Čechovovi. Ved k tomu, aby človek mohol povedať niečo, čo má hlavu a pätu, musel by sa Čechovom na novo a podrobne zaoberať, zahĺbiť sa do jeho diela a vysloviť svoj vlastný názor. Lenže existuje toľko každodenných povinností, že nie je času sa tomu všetkému venovať. A tak neostáva nič iné, len uspokojiť sa s tým, čo vedel človek kedyśi dávno, a aj z toho dosť pozabúdaj.

A práve pre takéhoto človeka by sme radi niečo objavili. Vychádzajúc z predpokladu, že práve študujeme, dýchame, žijeme Čechovovým dielom. Len ním. Bol by som rád, aby takýto divák uveril prinajmenšom tomu, že to, čo vidí, nie je výsledkom neznalosti toho, čo on už pozná, ale nášho vlastného dnešného štúdia a prežitku. Vnímania.

Nemusí s nami súhlasiť, ale prečo by mal vyzývať k ochrane? Zbaviť sa vlastnej tolerance.

Plisecká sníva o tom, že sa dá nakrútiť baletný film na motívy Čechovových Troch sestier. Pýtam sa: „A ako sa to robí, ako sa napríklad píše libreto?“ Ona odpovedá: „Neviem! Viete čo? Urobme to v každom prípade inak, než sa to robieva, tak ako to chceme my.“

Veľmi sa mi to páči a úprimne začínam tiež snívať. Bolo by dobré využiť starý nápad - začať scénou, kde je plno vojakov. Sto alebo dvesto, vojenské plášte, remene, čapice. Konc. A orchester. Dorazil pluk. Sviatok.

Potom všetci odídu zo scény a stojí tu len jediná balerína - Máša. A jeden dôstojník - Veršinin. Stojí ďaleko od nej, v kúte. Kaméra sa k nemu približuje. On smutne mlčí. A potom povie:

„Tra-ta-ta...“

Ozve sa ženský hlas:

„Tram-tam-tam...“

A opäť Veršinin:

„Tram-tram...“

Vtom spustí razantne orchester - a nasleduje Mášin zúfalo veselý búrlivý tanec, vyjadrujúci predtuchu šťastia, lásky.

Neskoršie, keď pluk bude odchádzať, všetci dôstojníci aj vojáci budú oblečení v bielom, slávnostnom a znova spustí orchester, tečie šampanské atď.

Keď sa všetci rozídu - znova ostane na scéne len balerína.

A opäť bude nasledovať tanec, tanec smrti, presnejšie tanec bojujúci proti smrti.

Azda nikto nedokáže tak zaujato popísať tragédiu nesúlada ako Čechov. Všetci hovoria úprimne, otvorene a pritom - aký nesúlada!

Konečne som pochopil, čo nám skrakuje život. Nie to, že sa nám občas nedaria naše inscenácie a my trpíme neúspechom alebo tým, že nás neuznávajú. Ani intrígy nám neskracujú život,

ale hlúk. Nie ten pouličný... Ten mi nepripadá tak zhubný ako ten, aký som zažil dnes, keď som sa pokúšal v malej premietacej kinosále vzhliadnuť svoj film. Išlo v ňom o veľmi závažné veci. A za tenkou stenou, ktorá oddeľovala sálu od kabíny, sa celú dve hodiny bavili akási dievčatá. Obzvlášť hlasno hučali v miestach, kedy Shaw plakal, pretože mu zomrela matka, a Campellová - pretože jej zomrel syn. Za stenou pokračoval absolútne všedný hovor, výsostne realistický a pritom hlasný a živý.

Nakrúcal som tento film niekoľko mesiacov a išlo mi to ťažko. A keď som si ho chcel premietnuť a o mnohých veciach aj pouvažovať, počujem za chrbtom hlúk. Poznám tie dievčatá aj chlápacov z kabíny, sú tu sympatickí mladí ľudia. Ale aj oni občas hovoria až príliš nahlas. Z hľadiska sa ncnápadne vytratil asistent, potom strihač - išli požiadať tie dievčatá, aby sa utíšili. Ale za minútu sa za stenou znova rozprúdila živá zábava.

Tie dievčatá sa nebavili zo zlomyseľnosti, ale preto, že si neuvedomovali, že tým všetci, ktorí sa pozeráme na film, trpíme.

Počas celej tej doby premietania som myslel len na to, že po skončení zájdem vedľa a vychrlím na nich monológ plný hnevu. Celé dve hodiny som si ho zostavoval a paralelne som sa snažil zapamätať si miesta, ktoré by sa mali vo filme opraviť. Hlavu som mal na prasknutie a srdce mi ťtklo dvakrát, rýchlejšie. Rozhodol som sa, že urobím veľký krik. Ale keď premietanie skončilo, bol som natoľko vyčerpaný množstvom chýb, že som nakoniec nikam nešiel a zamieril som rovno domov.

Aj v divadle denne zápasím s hlasmi na schodisku alebo niekde v kancelárii. Neviem prečo zaznievajú úplne zreteľne práve v tých najdramatickejších miestach. Sedíte, bojujete sa pohnúť, aby ste neryvili hercov, a pritom by ste s chuťou vytrzníkov „sfúkli“. Lenže to by herci vypadli z tempa, nálada by sa vytratila a práca by nám išla ešte horšie. A tak sa len pozerám a počúvam, ale nič nepočujem. A zle vidím. Po skúške zistujem, čo sa stalo a prečo bolo toľko hluku. Všetci sa na vás vyjavene pozerajú ako neviniatka a s údivom - nie, neklamú, jednoducho si nepamätajú, pre nich je to norma. Ved' aj oni tiež pracovali. Nie ste sami, aj keď ste na javisku. Vtedy sa začnete oháňať svojimi právami a jačíte, že v divadle je hlavné javisko a nie oni atď. Je vám pritom trápne. Niekedy mimo hľadiska vládne taký ruch, až máte pocit, že po skúške vyjdete a uvidíte nový nábytok, drahé koberce, steny potiahnuté zamatom - ved' prečo by inak tak hlasno kričali. Určite boli niečím zamestnaní. Ale ómyl, žiadny nábytok ani koberce, nič. Kričali tam jednoducho preto, že nedokážu prispôsobiť hlas významu.

(Anatolij Efros, *Povolanie režiséra, Panoráma - Smena, 1986, str. 253-5, 286*)

Naši partneri:

StatusAria

KCERO

techservice spol. s r.o.

HUBERT J.E.

Program Divadla Andreja Bagara v Nitre k inscenácii

„Tri sestry“ A. P. Čechova

zodpovedný redaktor: Ján Greššo
zostavil: Svetozár Sprušanský
fotografia: Filip Vančo
grafická úprava: Palo Bálik

Divadlo Andreja Bagara Nitra

Tri Sestry
A. P. Čechov

Tri sestry

A. P. Čechov

Predstavenie venujeme všetkým kamarátom, ktorí už odišli.

53. sezóna - 2002/2003
356. premiéra

preklad a úprava: **Svetozár Sprušanský**

budobná dramaturgia: **Peter Zagar**

scéna a kostýmy: **Andrea Bartha**

réžia: **Svetozár Sprušanský**

premiéry: **14. a 15. marca 2003**

sála **Ponitrianskeho múzea v Nitre**

riadiťel: **Ján Greššo**

šéfdramaturg: **Svetozár Sprušanský**

šéf umeleckého súboru: **Marcel Ochránek**

asistentka scénickej a kostýmovej výtvarníčky: **Emese Parlagová**

inšpícia: **Ján Surovka**

šepkárka: **Zuzana Šopiková**

scénické svetlo: **Peter Sarvaš, Róbert Horváth**

scénický zvuk: **Juraj Kóňa**

masky a parochne: **Tatiana Gajdošíková, Erika Lörincová**

rekvizity: **Ivan Lachký**

garderóba: **Kvetoslava Osuská**

stavba scény a prestavby: **Miroslav Szabó, Miloš Kusenda,**

Gabriel Čepček, Milan Košarištan, Karol Pištel, Mário Kudlačík

parketová podlahu bracieho priestoru partnersky zrekonštruovala
firma **Status Alfa** v Nitre.

Predstavenie zabezpečuje umelecko-technická prevádzka DAB pod
vedením **Ing. Štefana Ondicu.**

Hrací priestor upravili, scénu, kostýmy a scénické doplnky vyrobili
Dielne DAB pod vedením **Imricha Tótha.**

Za pomoc a obetu pri realizácii ďakujeme

riadiťelstvo a zamestnanci **Ponitrianskeho múzea** v Nitre

Literárny fond v Bratislave

VŠMU v Bratislave

Potravinárske učilište v Nitre

firma **Pro JGS**

Krajské osvetové stredisko v Nitre

Naše podakovanie patrí menovite: **Mgr. Antonovi Števkovi,**

Matejovi Šomrákovi, Andrej Biskupičovej, Alexandrovi

Malakanovi, Ľubici Ondříkovej, Ľubomírovi Váľkymu,

Michalovi Juhászovi, Emme Bellovej, Lucii Heiserovej,

Beate Burdovej, Dominikovi Bernáthovi.

Osoby a obsadenie:

Andrej Sergejevič Prozorov — **Marcel Ochránek**

Natália Ivanovna — **Klaudia Kolembusová**

Olga — **Eva Pavlíková**

Máša — **Daniela Kuffelová**

Irina — **Zuzana Moravcová**

Fiodor Iljič Kulygin — **Peter Gečík**

Alexander Ignatievič Vershinin — **Gustav Řezníček a.h.**

Nikolaj Lvovič Tuzenbach — **Martin Fratrič**

Vasilij Vasilič Solonj — **Milan Ondřík**

Ivan Romanič Čebutykin — **Anton Živčič**

Anfusa — **Eva Hlaváčová**

Adela Gáborová

Eva Večerová

Fedotik — **Matej Schneider**

Ivan — **Ivan Lachký**

Vy ešte môžete v zlatých dňoch
a v zlatých nociach šalieť, zmierať,
vám dosiaľ žičí dobrý boh
žízlivé oči vábnych dievčat.
Spievajte, mňa to nemrzí,
a vychutnajte večer do dna.
Ja vašim slastiam, plným ohňa,
len usmejem sa cez slzy.

A. S. Puškin, Priateľom, 1816

Hoci aj kopecom naložený,
voz poľahučky vezie nás.
Na baku si to z fajky pení
šikovný kočíš, sivý čas.

Sadneme na voz na úsvite
a ženieme sa ozlomkrk,
duríme kone: Vari spíte?
Kočíša: Pošibaj ich, drúkl!

Napoludnie nám guráž spľasne.
Vytriaslo nás. A nikde tieň,
tu svah, tam jama, prasto strašné.
Kričíme: Chumaj, slabšie žeň!

Zvečera náš voz míňa lesy.
Privykli sme si kolesám,
pred nočlahom aj zdriemli sme si,
no čas už ženie kone sám.

A. S. Puškin, Voz života, 1823

Vždy v trudnú žitia minútu,
keď smútok v srdci mám,
modlitbu nezabudnutú
si v duchu šepkávam.
Ja požehnanej sily dych
v tej hudbe živých slov
a veje pretajomnou v nich
a svätou prelesťou.

A z duše spadnú trápenia
a zmizne pochýb mrak -
i verím ja, i plačem ja
i ľahko mi je tak.

M. J. Lermontov

Úsmevně rozečteš ty skvosty,
fíkáš si, to je neškodné,
a duše zlobě žárivosti
anebo stesku podlehne...

Už je to pryč. Jediná věta
a já jsem šťastný, klidný dál,
po celém trápení je věta.
A posílám ti poděkování,
že mě tvá láska znovu zachránil.

Minulost! K její čarodějně kašně
Chodívám pít a duše okřává,
a první záchvěv prudké vášně
vzrušuje krev až do žhava,
Vedu pak vnitřní bitvu v duši,
ta bitva lásku neporuší,
každým dnem vzrůstá znovu hořlavá.
Jak jsi mi dlouho vzdorovala!
Žes chtěla věřit - má mě rád -
věřila jsi a kolísala,
až uvěřila napořád.

N. A. Nekrasov, Listy

So smútkom pozerám na naše pokolenie!
I jeho budúcnosť je prázdnotou či tmou.
Pod ťarchou poznania a pochybnosti stene,
utráca čas a starne bez činov.
Už od detstva nás osud hojne trestá
chybami otcov a ich vetším rozumom,
život nás morí jak bezcieľna priama cesta,
jak cudzí rozspievaný dom.

K dobru a zlu sme hriechne nevšímaví,
na štarte pred bojom sme skleslí, bez moci,
pred nebezpečenstvom sme zrazu celkom ľaví,
pred silou zvädneme - hanební otroci.
Tak neduživý plod, predčasne zrelý,
ktorému sa chuť, zrak nemôžu radowať,
sa ako príselec o miesto s kvetmi delí
čas ich krásy je časom pre jeho pád.

Básnické umenie a snenie, čo ho vzbudí,
nás už dnes nezruší a nerozplamiení.
Ľakomo chránime zostatok citu v hrudi
ako svoj milý skvost, vo svete bezcenný.
Láska či nenávisť len náhodou k nám vpadne,
nijaké obete im neprinesieme,
akýsi tajný chlad nám v biednej duši vládne,
keď kypí krv, jej plamene.
Aj prepych zábavy nás už dnes málo baví,
ples dedov, nevinné, detinské hýrenie.
K hrobu sa náhlime bez šťastia, svetskej slávy,
späť hľadiac s posmechom a znuďene.

Spomienka na náš hŕf sa nevybaví v niekom
a svetom prejdeme bez stopy, rozruchu,
semeno myšlienky nezanecháme vekom,
náčrty génia a skvelú predtuchu.
Náš popol s prísnosťou sudcov, čo smelo vinia,
vnuk veršom znesväti a hodí na nás kal,
svoj hrdý úsmešok oklamaného syna
na otca, ktorý všetko premrhal.

M. J. Lermontov, Duma